

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 14. decembra 2017 - Leto XXVII, št. 50

stran 2

SLOVENSKO MIKLAVŽEVANJE V MONOŠTRU

DRŽAVNI SEKRETAR NI PRIŠEL PRAZNIH ROK
stran 3

NAJLEPŠE JE, DA SI VANEJ
stran 8

EDINA NESMRTNOST, ...
stran 10

Dober mož

Gda smo mi mlajši bili, ešče nej takša velka šega bila, ka bi v šaule, vrtce ali baug ne daj v cerkev Miklauš prišo. Miklauš sploy nej, če je prišo, te je prišo Dedek mraz, o sterom smo se včili v rusuški pripovestaj. Kak bi pa v cajti socializma leko prišo sv. Miklauš, dober pūšpek, steri je v Mali Ažiji (gnešnjoj Turčiji v kraji Mira) pomagao trem deklam, stere so nej mejle dote pa so se zatok nej mogle oženiti. Sveti Miklauš je vsakšoj naleko en začko penez v okno pa so se te tak leko omožile.

Dapa po vasaj je zatok ostala ta šega, ka je Miklauš pred svojim dnevom prineso mlajšom kakšen mali dar. Nej trbej na nika völkoga misliti, dobili smo kakšen pomarančli ali kakšno čokolado. V tiste držine, gde so mlajši bili, je naravnjeni v Miklauša prišo kakšen možki iz žlate, dapa če nej bilau možkov, so se ženske tō naravnale. Nejso mele lejpora gvan-ta kak zdaj, liki so si nase djale kakšne vöobrnjene bunde pa bekeče, na glavau potisnile kakšne velke kučme, ka bi je mlajši nej spoznali.

Nikdar ne pozabim, vejndrik v prvi ali drugi klas sem v šaulo ojdla, gda je na den svetoga Miklauša naša (stara) mati nama s sestrov zapovejda, naj deva v sobo pa naj lepau moliva, ka te pride Miklauš pa nam dar prinese. Dapa samo tak, če va dobri pa va lepau molili. Pa rejsan se je nej dugo potejm pokazo na dveraj viski Miklauš, vse nika zaubani, pa je naju pito, če znava moliti Oče naš... »Pa vejš, ka znata,« so naša mati pravli, pa oni začnili najnaprej moliti. Mivadvej s sestrov pa – ali zatok, ka sva se naveličale čakanja ali sva pa samo razbešanive bile – sva etak začnile moliti: »Oče naš, bej-le lače maš, pogače nam ne daš...« Našomi Miklauši je smej vujšo pa tak sva s sestrov že znale, ka je tau najin bratranec (unokatestvér), steri je kakšni deset lejt bijo starejši od naju. Naša mati so se čemerili pa na drugo leto nam več nej »organizirali« Miklauša k hiši.

K gnešnjim mlajšom na več fele formo pride Miklauš, čakajo ga v vrtcaj, v šauli, ništrne držine pa prištölajo šče domau tō »profesionalnoga« Miklauša. Dapa mlajši ga zdaj več ne čakajo z molitvijo, liki s pesmicami. V ništrni vrtcaj jim pripovejdajo o dobrom škofi, svetom Nikolaji, po našom Miklauši, v ništrni menje, dapa že najmenkši tō vejo, ka njim te dober mož nika prinese. Dapa samo te, če do oni tō dobri.

Marijana Sukič

SLOVENSKO MIKLAVŽEVANJE V MONOŠTRU

December je posebej za najmlajše res vesel mesec, saj takih in drugačnih pričakovanj ter presenečenj ni in ni konec. Vse se začne z Miklavžem, ki goduje 6. decembra, dan prej pa obiskuje in obdaruje

letom tako zredil, da sploh ne vidi preko svojega trebuščka. Božica ga prepriča, da mora hitro shujšati, pri telovadbi pa pomagajo vsi v dvorani, otroci in vzgojiteljice. Za srečni konec je potrebnega le šče-

Za zaključek je bilo še obvezno skupinsko fotografiranje, otroci so z Miklavžem še malo zaplesali, potem je sledilo slovo. Palčico Božico, jelenčka Rudolfa in prijaznega Miklavža so gotovo nekje pričakovali

Malčki so se Miklavžu zahvalili s pesmicami

vse, ki so bili vse leto pridni, seveda so na prvem mestu otroci. Zveza Slovencev je 5. decembra v dvorani Slovenskega centra v Monoštru pripravila tradicionalno slovensko miklavževanje za otroke vseh porabskih narodnostnih vrtcev. Praznično okrašena dvorana se je napolnila z otroškim živžavom, v ospredju je čakala skrivnostna scena, iz zvočnikov pa donela praznična glasba. Po dobrodošlici Biserke Bajzek, sekretarke Zveze in organizatorke dogodka, so se radovedne očke zazrle v Miklavževo pisarno. Ta je bila osrednji dogajalni prostor predstave, ki jo je pristrčno odigralo lendavsko Miškino gledališče KU-KUC, z malo skrivnostnim naslovom Rudolf in praznične kremšnite. Na začetku je palčica Božica urejala še zadnje podrobnosti v zvezi z darili in potjo dobrega moža okrog sveta. Vse je bilo kot mora biti, na koncu je bilo potrebno še preveriti, v kakšni formi so jelenčki, ki bodo vlekli težke Miklavževe sani. Božica je zadovoljno ugotovila, da jelenčki pridno telovadijo in se pripravljajo za dolgo pot, a ne vsi. Manjkal je Rudolf. Končno ga najde, in ko ga zagleda, od presenečenja kar obnemi. Rudolf se je med

pec čarobnega prahu, veliko dobre volje, iznajdljivosti in sodelovanje otrok. Jelenčku Rudolfu uspe shujšati, pripravljen je za dolgo potovanje, skupno veselje je nepopisno. Ampak – presenečenj še ni konec, saj vendar mora priti še nekdo: Miklavž! Otroci so ga z glasnim

že drugi otroci in krog veselja se je nadaljeval.

Posebej pohvalno je bilo, da je ves program potekal v slovenskem jeziku (kot vsako leto), in nihče izmed nas ni imel občutka, da otroci česa ne razumejo ali kaj pogrešajo. Seveda so jih na dogodek lepo pri-

Miškino gledališče Ku-Kuc je nastopilo z igro Rudolf in praznične kremšnite

vzklikanjem priklicali. Po kratkem nagovoru jih je povabil, da mu v skupinah pristopajo in kaj zapojejo. Malčki posameznih vrtcev so skupaj s svojimi vzgojiteljicami peli vesele praznične slovenske pesmi, ob koncu nastopov pa so iz rok prijaznega Miklavža dobili darilca, ki jih je prav tako prispevala Zveza Slovencev na Madžarskem.

pravile njihove vzgojiteljice skupaj z vzgojiteljicama asistentkama, Andrejo in Romano.

Zamisli tradicionalnega slovenskega skupnega miklavževanja za malčke vseh porabskih narodnostnih vrtcev je odlična. Lahko si samo želimo še več podobnih dogodkov tudi med letom.

Valerija Perger

DRŽAVNI SEKRETAR NI PRIŠEL PRAZNIH ROK

V nedeljo, 3. decembra, je Monošter obiskal državni sekretar za verske, narodnostne in civilne zadeve Ministrstva za

govornico v madžarskem Parlamentu *Eriko Köleš Kiss*, državnozborskega poslanca območja, obenem državnega

zavese.

Monoštrska cerkev je tretja največja baročna cerkev na Madžarskem, za njeno ob-

novno je sedanja vlada že dvakrat namenila večjo vsoto. Prvič 100 milijonov forintov, ki so jih namenili obnovi zakristije, drugič 50 milijonov forintov, ta denar je bil namenjen obnovi kora in restavriranju Dorfmeistrove freske na koru. Kot je izpostavila slovenska zagovornica, državni sekretar se bo lahko pre-

Visoki gostje pri sveti maši v Monoštru; (z desne) parlamentarni poslanec območja Zsolt V. Németh, državni sekretar za verske, narodnostne in civilne zadeve Miklós Soltész, slovenska zagovornica v madžarskem Parlamentu Erika Köleš Kiss, predsednik DSS Martin Ropoš in monoštrski župan Gábor Huszár

človeške vire *Miklós Soltész*, ki ni prišel praznih rok, temveč je z monoštrsko župnijo in občino podpisal pogodbo

sekretarja Ministrstva za kmetijstvo *Zsolta V. Németha*, predsednika Državne slovenske samouprave *Martina*

pričal na lastne oči, da je bil vsak forint podpore uporabljen v pravi namen.

Prav posredovanju slovenske zagovornice Erike Köleš Kiss se je zahvaliti, da je vlada v tem letu odobrila novih 530 milijonov za nadaljevanje notranje obnove cerkve. Iz tega denarja se bodo obnovile tudi freske, med njimi Dorfmeisterova freska v spomin na monoštrsko bitko.

Pomoč slovenske zagovornice so izpostavili vsi govorniki, tudi državnozborski poslanec okrožja, ki je poudaril pomembno vlogo Monoštra v gospodarskem in kulturnem življenju širše regije. Vlogo, ki je nesorazmerno večja, kot bi to pričakovali po številu prebivalstva.

Monoštrski župan Gábor Huszár je po kratkem pregledu zgodovine cistercijanskega reda v mestu izpostavil, da je bila katalizator v procesu pridobivanja nadaljnje podpore prav slovenska zagovornica, ki je bila v pravem trenutku na pravem mestu. Državnega sekretarja Soltésza je zaprosil za nadaljnjo pomoč, in sicer za obnovo nekdanjega sa-

Državni sekretar Miklós Soltész je v svojem govoru opozoril na pomembnost žive, delujoče verske skupnosti

o podpori vlade v višini 530 milijonov forintov za nadaljevanje obnove monoštrske baročne cerkve.

Pri svečani sveti maši ga je pozdravil župnik *Ferenc Rimfel*, ki je izrazil veselje, da se bo po obnovitvi zakristije in kora nadaljevala obnova cerkve, ki je dediščina cistercijanov, reda, ki je dolga stoletja bil gonilna sila na tem območju.

Župnik Rimfel je med gosti pozdravil tudi slovensko za-

Ropoša, monoštrskega župana *Gáborja Huszárja* in asistenta kabineta slovenske zagovornice *Ference Sütőja*.

Po prižigu prve sveče na adventnem vencu, ki ga je opravil državni sekretar Soltész, je besedo prevzela slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss, ki je izpostavila pomembnost monoštrske cerkve Marijinega vnebovzetja v verskem življenju tukajšnjih Slovencev, ki so dolga desetletja živeli na obrobju, v senci železne

Miklavž je obiskal otroke tudi v Slovenski vesi

V organizaciji monoštrske mestne knjižnice in slovenske samouprave Monošter-Slovenska ves je otroke tudi v tem delu mesta obiskal Miklavž. Otroci so ga pričakali s pesmicami in plesom, on pa se jim je zahvalil s sladkarijami.

L.R.H.

Miklavž v Sakalovcih prinesel tudi »pravljico«

V Sakalovcih so otroci in starejši uživali v predstavi, ki jim jo je »prinesel« Miklavž. Na prvo adventno nedeljo jih je pozdravila tudi županja Valerija Rogan, nakar jih je dober mož z dolgo belo brado tudi obdaril.

L.R.H.

mostana, ki bi potem lahko postal – skupaj s cerkvijo – atraktiven za turiste.

Državni sekretar Soltész javno nič ni obljubil, kajti »obljuba dela dolgo«, v odgovoru pa je povedal, da bi rajši videl živi, delujoči samostan, kamor bi se spet vračali cistercijani, med njimi mogoče tudi kateri od sedanjih monoštrskih otrok (maša je bila t. i. mladinska maša), ki jih

je državni sekretar opozoril na enakost 12 zlatih zvezdic nad Marijino glavo in v zastavi Evropske unije, ki so jo nekdanji tvorci zasnovali na krščanskih načelih, ki so v sedanji Evropi v nevarnosti. Opozoril je tudi na to, da ni zadosti, če se cerkev (stavba) obnovi, v njej mora biti delujoča skupnost in živo versko življenje.

Marijana Sukič
Foto: K. Holec
F. Sütő

PREKMURJE

Ta veseli dan kulture

Slovenski kulturni svetek se 8. februarja, tau je na den, gda je 1849. leta mrau France Prešeren, slavi že od konca druge svetovne bojne. Zakoj se tej svetek slavi glyj na obletnico smrti največšoga slovenskoga pesnika, nej pa na obletnico njegovoga rojstva, se je spitalo dosta lidi. Leta 2000, gda smo meli Prešernovo leto, so se pri ministrstvu za kulturo odlaučili, ka predlagajo, ka se 3. decembra, na den, gda je biu Prešeren 1800. leta rojeni, odprejo dveri slovenskih kulturnih ustanov. In tak smo daučili Ta veseli dan kulture. Na tej den leko lidge gorziščejo muzeje in galerije, v dosta krajaj pa pripravijo tudi koncerte, delavnice in druge prireditve. In kak je bilou letos v Prekmurji? V soboškon muzeji je Jelka Pšajd predstavila razstavo o smrtnih šegah in pogrebnih praksaj v Pomurji in Porabji. Pripravili so tudi držinsko delavnico, na steri so lidge delali igralne karte in spoznali igro Durak. V Galeriji Murska Sobota so si leko vsi brezplačno poglednoli razstavo Dušana Tršara z naslovom Retrospektiva. Tudi v Lendavi so muzeji in galerije odprli svoje dveri, pauleg toga pa so se na odri gledališke dvorane – tau je zdaj že tradicija – predstavile vse njihove ljubiteljske kulturne skupine, sploj tiste, stere so se letos dobro pokazale na tekmovanjih ali pa so slavile okrauglo obletnico. Tak so se notpokazali mladi in stari, pauleg slovenske pa sta se čüli tudi vogrska in rovaška rejč in pesem, vej pa so zapopejvali tudi ljudski pevci iz Gaberja in zaplesali člani folklorne skupine HKD Pomurje, v stero so povezani Rovati.

Silva Eöry

Ministra obiskala Porabje

PRI MLADIH JE NOVA ENERGIIJA, NOVO ZNANJE, POTREBUJEJO PA POMOČ SREDNJE IN STAREJŠE GENERACIJE

Minister za kmetijstvo, prehrano in gozdarstvo, obenem podpredsednik slovenske vlade Dejan Židan in minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc sta 1. decembra obiskala Porabje. Na slovenskem generalnem konzulatu v Monoštru, kjer ju je pozdravil generalni konzul dr. Boris Jesih, sta se srečala s predstavniki Porabskih Slovencev. Na pogovorih s slovensko parlamentarno zagovornico Eriko Köleš Kiss, predsednikom Zveze Slovencev na Madžarskem Jožetom Hirnőkom in predsednikom Državne slovenske samouprave Martinom Ropošem so pregledali položaj porabske slovenske skupnosti. Pogovorov sta se udeležila tudi namestnica slovenskega veleposlanika v Budimpešti, pooblaščenica ministrice Metka Lajnšček in sodelavec Ministrstva za kmetijstvo Vladimir Čeligoj.

»V pogovoru smo v ospredje po-

izpostavila, je bila sezona zelo uspešna, predvsem so zadovolj-

Skupinska slika po pogovorih na generalnem konzulatu (z leve): predsednik DSS Martin Ropoš, predsednik ZSM Jože Hirnők, namestnica veleposlanika Metka Lajnšček, generalni konzul Boris Jesih, minister za Slovence Gorazd Žmavc, minister za kmetijstvo Dejan Židan, slovenska zagovornica v madžarskem parlamentu Erika Köleš Kiss in sekretar Dušan Čeligoj

ni s številom turistov in zelo pozitivnimi odzivi po obisku, kar zabeležijo na spletnih ponudnikih prenočišč z najvišjimi ocenami.

Minister Židan je z zadovolj-

Oba ministra sta izpostavila delo z mladimi

stavili mlade, ki so prihodnost slovenske skupnosti v teh krajih, kako jih motivirati in aktivno vključiti v tukajšnje življenje,« je po srečanju povedal minister Židan in se zavzel za še bolj sistematično sodelovanje z manjšinskimi organizacijami pri delu z mladimi.

Popoldne sta ministra obiskala Slovensko vzorčno kmetijo na Gornjem Seniku, kjer jih je z rezultati kmetije seznanila vodja Razvojne agencije Slovenska krajina Andrea Kovács. Kot je

stvom izpostavil, da »vzorčna kmetija, inovativni projekt, ki smo ga zagnali leta 2011, daje primerne rezultate. To je bila tudi osnova, da sva se z ministrom Žmavcem odločila, da skupno financiramo podobno zgodbo tudi v Gorskem kotarju«.

Kmetijski minister je pojasnil, da je pogovor tekkel tudi o ideji, da bi na obeh vzorčnih kmetijah profesionalno delovali dve strokovni osebi s področja kmetijstva in prehrane »kar

so predstavniki narodnosti dobro sprejeli, zato bomo poi-

skali način, kako bomo to izvedli. Pogovarjali smo se tudi, kako več delati z mladimi ljudmi. Pri njih je neka nova energija, je novo znanje, potrebujejo pa pomoč srednje in tudi starejše generacije.« Po besedah Gorazda Žmavca je pomembno, da Slovenija s projekti, kakršen je vzorčna kmetija, išče »nove poti za hitrejši razvoj teh krajev, pa tudi da mlade generacije dobijo možnost za zaposlitev.«

Naj le v oklepaju omenimo, da je v času obiska v prostorih kmetije potekala adventna delavnica s strokovno pomočjo mentorjev iz Slovenije, na kateri so sodelovale vse generacije.

Marijana Sukič

TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTRK NA SENIKU

Otroci so v telovadnici opravili slovenski zajtrk

Tretji petek v mesecu novembru je že nekaj let na osnovnih šolah po Sloveniji in v zamejstvu namenjen projektu »tradicionalni slovenski zajtrk«. Tudi letos so nas na DOŠ Jožefa Košiča na Gornjem Seniku, v petek, 17. novembra ob 8. uri, obiskali trije slovenski čebelarji: duhovnika Dejan Horvat (župnija Markovci) in Viljem Hribernik (župnija Dolenci) ter čebelar Jakob Madjar iz Murske Sobote (na OŠ Sveti Jurij izvaja čebelarski krožek). Poleg slovenskega medu, ki so ga prinesli s seboj, so ponovno poudarili pomembnost čebel za človeški rod, potem pa so se pridružili obloženi mizi, kjer so učence in učitelje poleg medu pričakali še kruh, maslo in mleko. Manjkala seveda niso niti jabolka. Po skupnem zajtrku smo se odpravili nazaj k pouku, čebelarji pa na šolo v Števanovce.

Nino Gumilar, učitelj asistent slovenskega jezika na DOŠ Jožefa Košiča

Foto: Adrián D. Takács

Murska Sobota: V spomin Milanu Vincetiču

SVOJE ŽIVLJENJE JE IZPESNIL

Dogodek, ki bi se moral v Pokrajinski in študijski knjižnici zgoditi ob praznovanju 60-letnice Milana Vincetiča - Vincija, je bil po njegovi prerani smrti. To je bil dostojanstven in intimen poklon pesniku, njegovega življenju in delu.

Za uvod je direktorica PiŠK Jasna Horvat izrekla željo, naj ostane naš spomin na Milana svetel in iskri, kot je bil on in njegov smisel za humor. Razstavu *Pot Milana Vincetiča* sta predstavili Metka Sraka in dr. Klavdija Sedar. Goričko pa mu je bilo prvi in zadnji dom. V hiši matere in očeta in svoji je bil najbolj v soglasju sam s sabo, mir in navdih sta mu v roke polagala pisalo, vse do prezgodnje smrti, ko je roka omahnila. To pisalo je dalo izjemne literarne dosežke, kar štirinajst pesniških zbirk med letoma 1983 in 2016, ki bodo ostali za zmeraj. In enajst knjig proze, med njimi zadnji roman *Luna na mejseci*, ki ga bodo dobili naročniki Porabja kot knjižni dar 2018.

Podrobnosti o Milanu Vincetiču je predstavil Franci Just, odličen poznavalec njegovega življenja in dela. Dejal je, da se je Milan zelo zgodaj odločil, da postane in bo pesnik. Celo svojo prvo knjigo *Papirnat ladje* je pripravil od začetka do konca sam. Natipkal pesmi, jih razporedil, in nastala je njegova prva samostojna knjiga. Druga, *Kot slutnja radovedno*, je bila skupaj z Valerijo Perger in Ferijem Lainščkom in potem še in še odmevnih zbirk. Kot rečeno ni pisal samo pesmi, ki so prevedene v dvanajst jezikov, marveč kratko prozo, romane, radijske igre in scenarije za televizijo, med katerimi je bil najbolj ponosen na scenarij o pristanku toplozračnega balona v Ženavljah *Nebo nad Ženavljami*. V dnevnem časopisu, v uglednih Delovih Književnih listih, v Sodobnosti, Večeru in še kje je objavljajal ocene izvirnih slovenskih knjig.

Franci Just je izpostavil tudi: »Obstajata prostora, kjer sila minevanja ne more zagospodovati: to je prostor osebnega spomina, kjer se bomo še naprej družili z njim in se

Razstavo *Poti Milana Vincetiča* sta predstavili Metka Sraka in Klavdija Sedar; o njegovi poeziji in pesniško-grafični mapi so govorili Mirko Rajnar, Janez Balažič, Franci Just, pesmi pa je interpretirala Gabrijela Granfol Peurača

vsak na svoj način dotikali njegove večnosti. Drugi prostor, ki je še obsežnejši in bodo v njem z Milanom vsi Slovenci, je prostor lepega, ki ga ustvarja s svojo umetniško besedo, neizbrisno vtisnjeno

Prva pesniška zbirka *Papirnat ladje* je natipkana s pisalnim strojem in je v celoti delo Milana Vincetiča, ki je že v zgodnjih letih čutil, da bo pesnik; in je svoje življenje spesnil, natančneje izpesnil

v njegove knjige. Za poezijo je živel, v Ljubljano je šel študirat slovenščino tudi z vizijo, da bo pesnik...« V Ljubljani se je hitro spoprijateljil z

vrhunskimi pesniki, Tonetom Pavčkom, Cirilom Zlobcem, Nikom Grafenauerjem in še posebej s Kajetanom Kovičem, s katerim se je družil in prijateljeval več desetletij, vse do

Kovičeve smrti. Franci Just je razmišljal tudi o ustvarjalnem razmerju med pesnikovim konkretnim življenjem in poezijo Milana Vincetiča. »*Poti, ki jih ni do konca izhodil, razmerja ki se mu niso podaljšala v trajanje, so v polnosti zaživela v njegovi poeziji. Svoje življenje je izpesnil.*« Zadnji stavek sva izbrala Večerova novinarka Melita Forstnerič Hajnšek in podpisani za naslov prispevkov o spominskem večeru Milanu Vincetiču v Pokrajinski in študijski knjižnici. Franci Just je tudi opomnil na dilemo številnih literarnih kritikov, ki se niso mogli dokopati »do jedra

njegove poezije. Običajno so se spotaknili ob podobah prekmurskega sveta in ga označevali kot prekmurskega pesnika,« kar je odločno zav-

račal, kajti bil je in ostaja izjemen slovenski pesnik, ki je živel na Goričkem v Prekmurju. Dr. Janez Balažič je povedal, kako je nastala mapa Vincetičeve poezije *Kalejdoskop*, ki jo je izdalo Društvo za humanistična vprašanja *Argo*. Za šest pesmi, ki jih je izbral in zanje dejal, da bodo ostale, da je v njih trajno umetniško sporočilo. Mapo sta zasnovala slikar Mirko Rajnar in oblikovalec Dušan Antolin. Šest pesmi iz šestih pesniških zbirk (avtorji naslovnice so bili priznani akademski slikarji Franc Mesarič, Zdenko Huzjan, Sandi Červek, Marjan Gumilar, Ignac Meden in Lojze Logar) simbolizira šest desetletij njegovega življenja. Grafična mapa je nastajala deloma na skrivaj, ker so ga z njo nameravali presenetiti na slovesnosti ob njegovi 60-letnici.

V spominskem recitalu s(m)o pesmi, posvečene kolegu, brali Ernest Ružič, Tine Mlinarič, Feri Lainšček, Štefan Kardoš in Dušan Šarotar. Pesmi iz mape *Kalejdoskop* je sugestivno interpretirala Gabrijela Granfol Peurača, v glasbenem programu pa je nastopil pesnik in kantavtor Bojan Sedmak, ki ga je Vincetič povabil na jubilejno slovesnost in zaželel, naj na kitari zaigra in zapoje pesem *Leno popoldne v mestu*.

Milan, kaj Ti naj povem za konec? Poslavlajo se ljudje, poslovi se bomo vsi. Eni prej, drugi pozneje, Ti prehitro. S težkim srcem in prijaznim spominom na najina druženja se peljem mimo stanjevskega doma, kjer si živel in ustvarjal, razmišljal, načrtoval in umrl. Okna so temna, *kmična*, za zmeraj. Enak občutek imam, ko s soboškega balkona pogledam zvečer čez cesto v okna, za katerimi je živel in delal najin prijatelj, prevajalec, urednik in pisatelj Jože Hradil. Odšla sta in hkrati s svojim delom ostala v našem spominu. Zagotovo.

Tekst in foto: Ernest Ružič

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Več kak djezero nas je menja

Letos je nas v Železni županiji za 1072 menja, kak nas je lani bilau, tau kažejo podatki rojstev pa smrti. Tau je telko lüstva, kak če bi najmenši Varaš v Železni županiji, Őriszentpéter, gnauk samo prazen grato ali pa tri vekše vesi. Lani nas je tō menja bilau kak prejšnje leto, dapa samo 935 je bila ta številka. Tau številko tak dobimo, ka s tiste številke, ka so se naraudili vōzemamo tiste, ka so mrli, tašoga reda se ne računajo tisti, steri so se preselili ali odselili. Najvekša baja je tau, ka je rojstev od leta do leta skur isto, dapa smrti je pa vsigdar več. Menje je tisti tō, steri se ženijo. Leta 2016 se je 1172 parov ženilo do konca septembra, letos pa samo 959. Če rojstvo gledamo, te skur nikše razlike nega, lani se je 1568 novorojenčkov naraudilo, letos pa 1564. Nej tak pri smrti, lani je 2499 lidi pomrlau, zdaj do septembra pa že 2640. Ta tendenca ne vela samo za Železno županijo, liki za cejlo regijo, kak za županijo Győr-Moson-Sopron, tak za županijo Zala, tau kažejo podatki statističnega urada. V županiji Győr-Moson-Sopron ni je za 1047, v županiji Zala pa za 1403 menje kak lani. Če de tau tak šlau tadala, te za deset lejt več kak 10.000 nas menje baude v Železnoj županiji, ka je več nej mala številka, tau te več nede samo eden mali varaš, liki eden vekši varaš lüstva. Dapa ta številka de samo te valana, če ta tendenca ostane, če de od leta do leta nas še menje, te se pa ma zgoditi, ka dvakrat ali trikrat menje nas baude.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Srečanje štirih predsednikov

Štirje predsedniki so na srečanju v predsedniški palači osrednjo pozornost namenili uveljavljanju arbitražnega sporazuma. Predsednik republike Borut Pahor, predsednik državnega zbora Milan Brglez, predsednik vlade Miro Cerar in predsednik državnega sveta Mitja Bervar so se tudi strinjali, da je odločitev Evropske komisije, da pomaga pri uveljavitvi sporazuma, za Slovenijo dobrodošla in jo v tej luči tudi pozdravljajo. Strinjajo se o pomembnosti soglasja v Sloveniji, da odločitev arbitražnega sodišča uveljavi, in o tem, da bo Slovenija pri tem ukrepala mirno in potrpežljivo, a odločno, je še povedal predsednik države Borut Pahor.

Maša za vse žrtve revolucije v Sloveniji

V baziliki Marije Pomagaj na Brezjah je bila maša za vse žrtve revolucije v Sloveniji, predvsem za tiste, ki so bile letos prekopane iz rova sv. Barbare v Hudi Jami. Mašo je daroval ljubljanski nadškof Stanislav Zore, ki je ob koncu pridige prosil Boga za razsvetljenje razuma vsem, ki imajo v našem narodu odločujočo vlogo, naj delujejo za spravo in mir, za medsebojno sodelovanje in za varnost vseh. Maše se je udeležil tudi predsednik države Borut Pahor, ki se je pred tem na pokopališču Lipica v Škofji Loki udeležil blagoslova kostnice, v katero bodo preneseni deli skeletov iz povojnih grobišč iz vse Slovenije, ki bodo uporabljeni za DNK-analizo in identifikacijo žrtev povojnih pobojev. Postopek izvedbe izkopa, prenosa in pokopa vseh posmrtnih ostankov iz grobišča v Hudi Jami se je sicer končal s simbolnim zadnjim pokopom 27. oktobra letos na Dobravi v Mariboru.

»ČE SE KDO VZTRAJNO TRUDI, LAHKO NI«

30. novembra so bile nekatere pokrajine na Madžarskem že zasnežene. Kljub temu so se člani občnega zbora Državne slovenske samouprave in sodelavci Urada DSS z Gornjega Senika pod vodstvom predsednika *Martina Ropoša* napotili v Budimpešto, da bi si na povabilo zagovornice slovenske narodnosti v madžarskem Parlamentu *Erike Köleš Kiss* ogledali notranjost »hiše države« in prisluhnili njenemu letnemu poročilu. Dan naj bi se zaključil z dislocirano sejo občnega zbora na izpostavi DSS v madžarski prestolnici.

Predsednik DSS Martin Ropoš, predsednik parlamentarnega odbora za narodnosti János Fuzik in slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss

Goste iz Porabja, Sombotela in Mosonmagyaróvára so (po poti na težko prevoznici avtocesti) pred poslopjem Parlamenta pričakali zagovornica Erika Köleš Kiss, asistent v kabinetu zagovornice *Ferenc Süttö* in podpredsednica Slovenske narodnostne samouprave v XI. okrožju Budimpešte *Erzsébet Kondor*. Po temeljitnem varnostnem pregledu je prisotne po stopnicah, hodnikih in reprezentativnih dvoranh popeljala slovenska zagovornica in med tem podala tudi najbolj pomembne podatke o tretjem največjem in za mnoge najlepšem parlamentu sveta. Gostje so lahko vstopili tudi na galerijo sejne dvorane, v kateri je Erika Köleš Kiss pokazala svoj poslanski stolček.

Po skupnem kosilu sta člani občnega zbora in sodelavce Urada DSS v eni od prestižnih

dvoran pričakala slovenska zagovornica in predsednik Odbora za narodnosti na Madžarskem (Magyarországi nemzetiségek bizottsága) *János Fuzik*. Zagovornik slovaške skupnosti je prisotne pozdravil v svoji materinščini, nato pa predstavil delovanje odbora, ki mu predseduje in ki se uvršča na tretje mesto med odbori glede pogostnosti zasedanj.

Predsednik János Fuzik je spregovoril o dejavnosti treh pododborov (predsednica Pododbora za kulturo in javno šolstvo je prav zagovornica Erika Köleš Kiss), nato pa orisal pot

maja predlog ni uspel, zato so iz njega odstranili na primer kandidature svetnikov, ki niso madžarski državljani. Ob vsem tem predlagajo še povečanje narodnostnega pedagoškega

Slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss je poudarila, da je ena od glavnih nalog zagovornikov posodabljanje zakona o narodnostih, sedaj pa so bližje odločevalcem. Če bi ta sistem

Člani občnega zbora in sodelavci Urada DSS na stopnicah

dodatka z 10 na 15 odstotkov. Predlagatelji so usklajevali s šestimi resorji in tremi uradi, sprejetje predloga torej upravičeno pričakujejo do 15. decembra letos, tako János Fuzik.

Predsednik je poudaril, da lahko Odbor razpravlja le o zakonih, povezanih z narodnostmi. Kljub omejenim pristojnostim pa so zagovorniki s svojim lobiranjem po letu 2014 dosegli spremembo odnosa državne politike: od izvornih 4 milijard forintov so se sredstva za narodnosti v proračunu za leto 2018 povečala na 10,5 milijarde (za državne samouprave, njihove medije in inštitucije, razpisna sredstva in civilne organizacije). Odbor za narodnosti na Madžarskem zaseda najmanj vsak drugi teden, na vse seje pa so vabljeni predstavniki državnih narodnostnih samouprav, saj je sodelovanje s krovnimi organizacijami vzorno, je zaključil János Fuzik.

obveljal pred 25. leti, bi bilo problemov za polovico manj, je izpostavila parlamentarna predstavnica Slovencev in dodala, da vodi t. i. »velika politika« dialog z zagovorniki in predsedniki državnih samouprav. Madžarski politiki vselej poudarjajo zgledne odnose s Slovenijo, zagovornica pa ima vlogo tudi pri usklajevanju in ustvarjanju bolj poglobljenih odnosov z matično domovino (najbolj uspešna manjšinska mešana komisija je prav slovensko-madžarska). Po besedah Erike Köleš Kiss mora narodnost vložiti trud, da ne izgubi, kar si je že pridobila - na primer na področju šolstva ali medijev. Z Ministrstvom za človeške vire je bila nedavno sklenjena pogodba o financiranju slovenskih šol dolgoročno, za pet let. Zagovornica je letos pomagala zagotoviti prostore za likovno razstavo, risbe so pripravili otroci vseh narodnosti o svojem

NEKAJ DOSEŽE»

življenju in so jih tako videli vsi mimoidoči poslanci ter njihovi sodelavci. Erika Koleč Kiss je leto dni vsak teden hodila na seje Okrogle mize za javno šolstvo (Köznevelési Kerekasztal).

cah Parlamenta

tal) in tako tam zastopala svoj odbor, udeleževala pa se je tudi skoraj vseh prireditev DSS, Zveze Slovencev na Madžarskem in

Na izpostavi DSS v Budimpešti so priredili dislocirano sejo

lokalnih narodnostnih samouprav. »Če se kdo vztrajno trudi, lahko nekaj doseže,« je na koncu svojega letnega poročila poudarila slovenska zagovornica, ki je s tem podčrtala, da brez lobiranja preprosto ne gre.

Predsednik DSS Martin Ropoš

se je za dosedanje delo zahvalil gostiteljici, ki da je v kratkem času dosegla veliko. Ne predsednik vlade, ne poslanci ne morejo mimo zagovornikov na hodnikih Parlamenta, se je pošalil in poudaril, da moramo vsi skupaj delati na tem, da majhna slovenska skupnost preživi.

Popoldan se je nadaljeval in končal na izpostavi DSS v VII. okrožju Budimpešte. Občni zbor je med drugimi točkami dnevnega reda pregledal poročilo podpredsednika ter predsednic Finančno-nadzorne komisije, Komisije za šolstvo in Komisije za kulturo pri DSS. O pomembnem vprašanju - možnosti prevzema nadaljnjih narodnostnih vrtcev s strani slovenske krovne organizacije - je pred občnim zborom spregovoril narodnostni referent pri Ministrstvu za človeške vire István Kraszlán. Do težav je na Dolnjem Seniku in v Sakalovcih prišlo zaradi pomanjkanja sredstev ter prenizkega števila otrok, DSS bo možnost prevzema obeh ustanov v nadaljnjem še preučila.

Člani občnega zbora in sodelavci Urada DSS so se častni predsednici Slovenskega društ-

va v Budimpešti Ireni Pavlič zahvalili za tople prostore in se po praznično razsvetljenem središču madžarske prestolnice peš napotili do avtobusa. Dan je bil zanimiv in hkrati tudi izredno poučen.

-dm-

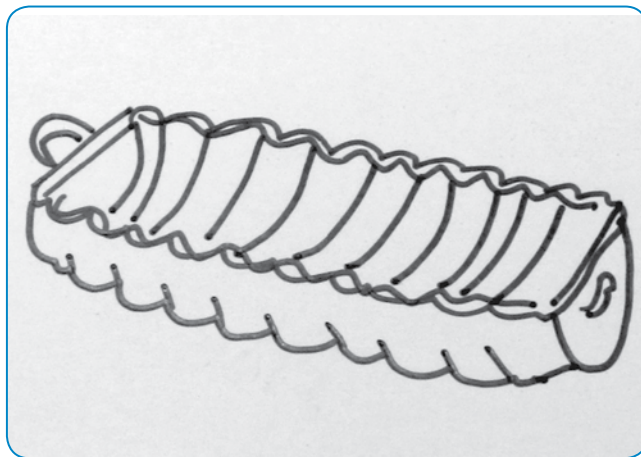
V künji inda in gnes (49)

Gausanca/zibanca – potičnica – őzgerinc

Svetki se približujejo. Ženske vsefelé paukaraje pečejo. Inda so se na sveti post (24. december) postili, kak ime to kaže. Na sveti den (25. decembra) so kaj

posauda z rebrami, od znatra pa od zvüna oblejana.

Gnes je gausanca leko plejatna, znatra s teflonom ali iz silikona. V gausanci pečejo vsefelé figice

baugše küjali. Pekli so zvekšoga samo makove, orejove ali košičove reteše. Raje reteše, bejkli so pekli v gausanci. Tau je piskrena

pa mesau tö. Ništerni žujco nulejavjo, pa po tistom na falate rejejo.

Marija Kozar

Tehniški dan na OŠ Grad

Skupinska slika s krtkom Olijem pred Vulkanijo pri Gradu

V ponedeljek, 27. novembra 2017, so se četrtošolci DOŠ Jožefa Košiča udeležili tehniškega dne na OŠ Grad. Z učenci tretjega razreda tamkašnje šole so izdelovali božične okraske. Nekatere so si lahko odnesli tudi domov. Po delavnici so si ogledali še doživljajski park Vulkanija, nato je sledilo kosilo. Bilo je zelo lepo.

Nasmejani učenci na hodniku graške osnovne šole

Besedilo in slike: Gabriella Labricz, razredničarka 4. razreda na DOŠ Jožefa Košiča

... DO MADŽARSKE

Ni močne Evropske unije brez srednje Evrope

Ni močne Evropske unije brez srednje in jugovzhodne Evrope, je izpostavil madžarski zunanji minister Péter Szijjártó na srečanju zunanjih ministrov višegrajske četvorke (Madžarska, Češka, Slovaška in Poljska), ki so se ga udeležili tudi zunanji ministri držav jugovzhodne Evrope, Slovenije, Srbije, Hrvaške, Romunije, Bolgarije in Grčije. »Nimamo se česa sramovati, saj smo v srednji Evropi dokazali, da se migracija da zaustaviti, dosegli smo višjo rast, kot je evropsko povprečje, tako smo prispevali k močnejši uniji,« je še poudaril madžarski zunanji minister. Prav zaradi tega to območje je upravičeno zahteva od Unije, da ohrani šengenski sistem in pomaga srednjeevropskemu prostoru zagotoviti energetska varnost. Zunanji ministri so se zavzeli tudi za hitrejšo širitev Evropske unije, saj kot je madžarski zunanji minister poudaril, Madžarska vidi politično, gospodarsko in varnostno tveganje v tem, če se širitev ne bo pospešila, zato bo naredila vse za pospešitev pridružitvenega procesa Srbije.

Turški folklorniki so ostali na Madžarskem

Turška tiskovna agencija Dogan je poročala o tem, da se 11 članov turške folklorne skupine, ki je sodelovala na mednarodnem folklornem festivalu v Budimpešti, ni vrnilo v Turčijo. 16-članska folklorna skupina je gostovala v madžarskem glavnem mestu med 5. in 10. novembrom, nakar se je le 5 njenih članov vrnilo domov, ostali naj bi ostali v Budimpešti. Po poročanju agencije so to mladi ljudje, njihova povprečna starost je okrog 20 let. Da bi iz Turčije kakšna folklorna skupina lahko sodelovala na mednarodnih dogodkih, mora imeti dovoljenje in priporočilo Zveze folklornih skupin in le na podlagi tega dobijo njeni člani službene potne liste na policiji v Ankari. Tako se je zgodilo tudi v primeru omenjene skupine, ki je že 1. novembra, torej pred začetkom festivala, pripotovala v Budimpešto.

Na Zvezi turških folklornih skupin so začudeni, saj je ista skupina julija gostovala v Bosni in Hercegovini, od koder so se vsi vrnili v Turčijo.

Najlepše je, da si vanej

Gabora Dončeca najbolja vsikš tak pozna kak bautoša v bauti z železnino in belo tehniko, že menje lüstva zna, ka je djagar, še menje pa tau, ka se je na Gorenjom Seniki naraudo, na Janezovom brejgi pri iži Miklaušini. Kak mi je pripovejdo, njegvo cejlo življenje tau dvaujo sprva, trgovstvo pa djagarija, edno je služba, drugo pa hobi. Zdaj konca decembra edno mora pististi, pa tau je nej djagarija, liki bauta, zato ka de v penzijo ūšo. Od tauga sva se malo pogučavala v bauti, ozajek v pisarni, odkec je vejn pulonja svojega žitka ravno pa vodo tau bauto.

- Gabi, ti v Varaši živeš, dapa ovak si z Gorenjoga Senika, če bi nej znau, te bi tau pravo, ka bola z našoga kraja si valaun, zato ka na Seniki trno negajo Dončeci.

»Tau je zato, ka je moj oča iz Slovenske vesi biu, pa tak se je zvau, ka Alajoš Dončec. Gda se je spozno z mojo matredjov, potistim je odišo ta k nej na Gorenji Senik na Janezov brejg, gde so se po iži Miklaušini zvali. Leko, ka ne vejš, ka mojo ime je tō Dončec Gábor Miklós. Zdaj zavolo ižinoga imena ali samo ovak so mi tau ime dali, tau ne vejš.«

- Na Janezovom brejgi, gde je stala tvoja rojstna iža?

»Še gnesden stoji, više kak je vojašnica, tak petstau mejtrov eden völtji ram, dapa na pulonja se je že dojporūšo, zdaj mojoga strica hči žive tam.«

- Gabi, ti si rejsan reden bautoš, za bautoša si se včiu, pa od začetka mau cejlo življenje si bautoš biu.

»Kak praviš, najprvin sem strokovno, te pa srejdno šaulo skončo, sledkar sem mogo naredti šaulo, aj leko vodja baute baudem, pa te še zvün tauga sem edno vekšo šaulo mogo skončati. 1968. leta sem začno na tehničnem oddelku še tam v tistoj bauti, stera se je Fenyves áruház zvala. Od tistoga mau pri toj firmi, pri AFSZ-i delam, zdaj 5. februarja mo 49 lejt emo, pa mo v penzijo, tak ka do

31. decembra delam, pa te sem skončo.«

- Tau se naletja vōpovej, ka sem skončo, dapa rejsan tak baude, tak naletja prejkdáš bautine klūče, gda zadnji

Gabor Dončec v svoji pisarni

den delat prideš?

»Tau je tak, kak praviš, gvūšno, ka de mi falila bauta, dapa tak mislim, ka gnauk moraš enjati. Moja hčerka v Meriki žive, sin de se zdaj ženo, tak ka rejsan tak baude, ka sam ostanem.

Gabi z bikaum po djaji (lovu)

Dapa zdaj tak mislim, ka še dosta tašoga mam, ka je dotejga-mau vōostalo z mojoga življenja, ka moram še pogledniti po svejti. Malo mo ūšo k mojomi vnukeci v Meriko, potistim on pride malo domau, tak ka dosta vse mam še na moji bakanč lišti, pa te sem še od djagarije ranč nej gučo, ka je moj hobi. Tak mislim, ka tau delo, ka sem dotejgamau delo, gnauk moram enjati, zato ka je dosta bilau, zdaj škem malo živeti.«

- Kak vidiš te skur petdeset lejt

v službi?

»Tak brž ti vse ranč ne vejš ta-prajti, zato ka dosta vse je bilau, dapa najbolja važno je tau, kak z mojimi delavci, tak s kūpci smo se vsigdar dobro sporazmeli. Pa

nej samo z našimi, liki z Avstrijcami pa s Slovencami tō, ka so iz Slovenije prišli.«

- Tau vejš, ka dosta lidi, ka iz Slovenije pride, pravi, ka dem k Gabiji tau pa tisto kūpit, inan so ranč nej šli iskat tisto

blago, zato ka s teuv so se zna-li pogučavati.

»Sé k nam radi odijo Slovenci kipūvat, zato ka tašoga reda se te malo leko pogučavajo, sploj pa spoznanci. Dosta spoznancov mam med lovci pa rokometiši tō, zato ka že pettresti lejt odimo v Krog se špilat rokomet z varaškim klubom, gde sem dja tehnični vodja. Té turnir sem dja začno, moja ideja je bila, najprvin smo v Bakovce odli, te v Mursko Soboto, na slejdnja pa v Krog. Na tom tur-

niru smo se vsigdar lopau meli, pa zavolo tauga ga še gnesden mam kak veterani, konca junija demo k njim, oni pa prvo soboto septembra pridejo nazaj k nam. Tak ka se zdaj vsakšo leto dvakrat srečamo, pa te zavolo tauga mam telko padašov tam med rokometiši tō.«

- Če tej petdeset lejt gledamo, ka si v bauti delo, gda je bilau bola težko, zdaj ali sprvoga, gda si začno?

»Zdaj me tau pitaš, ka pulonja časa sem v socializmi delo, pulonja pa v kapitalizmi, pa gda je bilau baukše. V vsakšom časi je bilau nika, ka je dobro, bilau pa tašo tō, ka je slabše. Prvin je dosta trbelo delati na tejm, ka blago spraviš, zato ka nej bilau tak kak zdaj, zaman si emo peneze, nej si mogo kūpti. Zdaj dosta blaga je, dapa telko več penez nega, kelko več blaga je. Tak mislim, zdaj če stoj kaj ške kūpti, te samo peneze trbej, zato ka vse se da kūpti, vejn tau je najvejša razlika.«

- Bauti je konkurenca internet, zato ka gnesden dosta lüstva že tak kipūva, če njim kaj trbej.

»Tau gnesden fejt dé pa je fejt moderno, ka vse ti domau pripelajo, ranč ti nej trbej vō iz rama titi. Samo dostakrat je tak, ka če stoj kaj narauči pa v roke vzeme, te se ma ne vidi ali je nej tašo, kak je on tau mislo. Pri nas je tak, ka leko poglednejo blago, v roke vzemejo, spitavajo, mi njim tapovejmo, tanače damo, pa te tak kūpijo ali nej. Če na interneti naraučijo, te njim domau pripelajo, dola-dejajo blago pa zbaugom, če se njim kaj ne vidi, te leko nazaj pošilajo pa znauva naročavajo. Leko povejm, ka naše kūpce ge trifartale poznam, eden drugoga dobro poznamo pa zavūpanje mam do drugoga, vejo, če njim ge kaj povejm na blago, tisto je tak pa mirno leko kūpijo. Tau je nej tak, kak gda z ednim tihincom prejk telefona se pogučavaš.«

- Tvoj hobi je, ka si djagar pa odiš na djagarijo, ka je lejpo

v tejm?

»Tau je eden drugi svejt, v sterom mi, djagarge fejt uživamo, pa nej samo zato, ka deš na djajo. Mi samo tisto divjad strlimo, ka je vōspisana, tau je gospodarjenje z divjadjo. Zdaj že tretji mandat sem predsednik lovskega društva Tromejnik, od letos sem pa še pri lovski zbornici Železne županije podpredsednik. Dapa najlepše je zato tau, gda si vanej, v gauški, sploj pa gda je snejg, nej važno, če kaj strliš ali nej. Dobro je, ka si vanej, uživaš v naravi, mir maš pa leko zmišlavaš.«

- Dostakrat je bilau tak, ka si si glavau malo mogo zluftati?

»Dobro je, ka si malo kraj od lüstva, malo leko zmišlavaš, sploj pa če maš kakšne probleme, če pa nej, te pa samo tak.«

- Kak lovec, ka je najvejšo, tebi najlepše bilau? Mislim na divjad, ka si strejlo?

»Mi tau pravimo, ka pravi lovec tak začne, ka najprvin moraš maloga zavca ali fazana strejliti, pa te tak vsigdar dale, srnau, divjo svinjau, djelena pa samo potistim leko bika strliš. Tau je, kak pravijo, korona, mena se je tau te prišikalo, gda sem šestdeset lejt star grato, pa sem enga sploj lejpoga bika leko strejlo, za steroga sem zlato medaljo daubo. Mi, djagarge tak mislimo, ka dočas, ka do tauga prideš, ka tašoga bika strliš, moraš ti tō ozrejli, bika na rukanje moraš strliti. Lopau vōpočakaš, pogledneš ga, kakšni je, kelko je star pa gda tau vse vkūper paše, te ga strliš, pa tau je velko delo.«

- Ka baude prvo na tvoji bakanč lišti, če v penzijo odideš?

»Tak mislim, ka še doste vse sem nej vido iz sveta, ka moram pogledniti, pa vnukeca v Meriki, tau baude prvo, pa če mo zdravdje emo, te drugo tō vse na vrsto pride.«

- Gabi, dja teba k taumi tō dobro zdravdje želejm, zato, kak pravijo pa se hecajo, nej je tau važno, kelko penzije dobiš, liki tau, kelkokrat go dobiš.

Karči Holec

Prejk Müre sem prihajo ... - 15.

Prva lejta v nauvoj domovini

Višiši tanač mirovne konference v Pariži se je na začetki avgustu 1919 odlaučo, ka pride vekši tau Slovenske krajine (gnešnje Prekmurje) k nauvoma Kralstvu Srbov, Hrvatov ino Slovincov. Jugoslovanska sodečija je 12. avgustu prejkvzela krajino: prišli so čapati iz smeri Radgone, Ljutomera ino Središča. Niške se je nej preveč prauti postav, v nedelo 17. avgustu so

ski narodni tanač, šteri je biu kak »parlament«. Té je vkraj poslo lotaroše, šteri so zvekšoga bili Madžari, njino mesto pa so prejkvzeli slovenski župani. Cejlo Prekmurje je gratalo edna krajina z ednim civilnim komisarom v Murski Soboti. Če so advokati nej steli sodeluvati z nauvim rosagom, so je ranč tak táposlali kak delavce na poštaj, birovij ali železnicaj tō. Zavolo toga se je

pa za svoje vzelo.

V šaulaj so vsi prekmurski govorniki terdjali, »aj se zvün knjižne slovenščine vsikdar nūca prekmurska rejč tō ino aj se gordržijo ništerne knige v toj rejči tō«. Tau je prosila takzvana Domača verstvena stranka ranč tak, v šteroj so bili zvekšoga domanji zemliški gospaude. Ta je terdjala, ka »more naš domači jezik ranč tak valati« ino ka je po-

trejba »verstveno-jezična avtonomija«.

Té prošnje je poslūno Višiši šaulski tanač, pa na mesti njau domanje prekmurske škonike, šteri so nej znali po knjižnom. V počitnicaj leta 1920 pa so za nji držali gezikovni tečaj (t a n f o l y a m) v Šentvidi pri Ljubljani, od tistec so si leko

püşpekijo.)

Leta 1919 je začno deluvati takzvani Prekmurski evangeličanski seniorat, šteroga so uradno stvaurili eške samo leta 1922 v Murski Soboti. Organizacijo evangeličanov je do svoje smrti pelo *Števan Kováts*, leta 1941 pa so seniorat vrazmo spūstili. Po drugoj bojni je v Sloveniji austro samo eden evangeličanski seniorat za cejli rosag.

V cajtaj pred prvov svetovnov bojnov so s Prekmurja pelale tri železniške štrejke prauti znautrašnjoma tali Vogrske:

prejk Ljutomera do Ormoža so go potegnili do leta 1924.

Leta 1919 je bilau v Prekmurji dosta sadja. Odavanje v Avstriji ino na Vogrskom je centralna vlada dozapovōdala, v Jugoslaviji pa se je niške nej brigo za pavv. Prekmurski verti so zgibili vūpanje, vej so pa nej mogli do penez priti. Komisar dr. Lajnšic je napravvo »nakupovalnico sadja za Prekmurje« s centrom v Maribori. Domanjo lūstvo je nej trnok kūpūvalo, prišikalo pa se je nagučati belgradske bautōše ino tak cejli sad odati.

Gnes že cugi pelajo prejk Müre pri Veržej - prvi maust so tū zozidali leta 1922

Prekmurskomi lūstvi so 15. novembra 1920 vōzglasili, ka je madžarski parlament ratificéro trianonski mēr

že držali velko vōzglasitev v Bōltinci.

Pravijo, ka je bilau više dvajsti gezero prekmurski Slovincov v maloј dōlinskoј vesnici, gde so oprvin držali zahvalno sve-to mešo, te pa je gučo narodni voditeu Slovincov med Mürov ino Rabov *Jožef Klekl st.* Zapisano je, ka ma je lūstvo na pitanje od vōrnosti do maternoga gezika kričalo: »Obečamo, obečamo!«

Prejk Murske Sobote sta se pripelala eške sodečki prej-djen *Vladimir Uzorinac* ino mariborski okrajni glavar *dr. Srečko Lajnšic*, šteri je grato prvi civilni komisar krajine v nauvom rosagi.

Nauvoga reda je nej bilau léko nutvpelati. Nekdešnji vogrski uradniki (hivatalnokok) so vsi taodišli, vse je trbōlo zna- uva začniti. Razglase so vse vōdavali v prekmurskoј rejči, ka aj bi lūstvo bole razmilo. Vküper so zazovali prekmur-

lūstvo dosta žaurdjalo.

Nadučitelj *Franc Cvetko* z Vučeje vesi je prejkpogledno situacijo šaul v krajini, štere so mele vküper kauli 180 klasov pa skoro 14 gezero šaularov. Zidine so bile zvekšoga lejpe, bilau je pa en par (madžarski) vrtcov tō. Na ednom djilejši so se odlaučili, ka vkraj pošlejo vse škonike, šteri ne gučijo slovenski (tau je prekmurski - zvün štiri katoličanjski plebanošov, *Jožefa Klekla st.* in ml., *Ivana Baše ino Jožefa Sakoviča* je knjižno rejč pisati ino gučati praktično niške nej znau.) Zadržali pa so vse škonike, šteri so se nauradili v krajini pa so gučali po domanje, poslali so je prejk na druge šaule. Dosta nauvi učitelov je prišlo s štajerske Prlekije, gde so skoro tak gučali kak s té kraj Müre. Ranč tak so v kancelaje gorvzeli »panonske« Slovence, štere je domanjo lūstvo bole razmilo

poglednili eške Ljubljano pa Gorenjsko krajino tō.

Prva jugoslovanska šaula, štero so oprli v Prekmurji, je bila državna gimnazija v Murski Soboti. Oktobra 1919 je ravnatelj *Ivan Bračko* z ednim škonikom že flajсно včiu v prvom gimnazijskom klasi, gde so začnili s fundamenti slovenske gramatike - šaularge so znali samo telko prekmurski, ka so čūli doma, v cerkvi pa pri vōronavuki.

Cejlo Prekmurje je cerkveno slišalo pod Sombotelsko püşpekijo od leta 1777, gda go je cesarica *Marija Terezija* stvaurila. Tau je trpelo celau do 1. decembra 1923, gda je grato administrator Slovenske krajine mariborski püşpek. (Med letoma 1941-1945 je krajina pá vcejlak cuj k Somboteli slišala, od 1964 do 2006 pa je bila en tau Püşpekije Maribor. Od leta 2006 má Murska Sobotna svojo

Grac-Monošter-Somboteu, Murska Sobotna-Hodoš-Kermedin, Lendava-Rédics-Zalaegerszeg. Od toga je v nauvom rosagi ostala samo železna paut med Soboto pa Hodošom, v Lendavo je bilau skoro nemo-gauče priti.

Eške ūše je bilau, ka je od Radgone do Murskoga Središča nej bilau mostá na reki Müri - istina, ka so bili v vsikšoj vekšoj vesnici brodi (révek). Poštije pa so zavolo deži pa poplavljanja Müre dostakrat na nikoј prišle, bilau pa je takšo tō, ka so ranč s čanaklinom več dni nej mogli prejk vodē. Zatok so brodili, aj bau prvi maust na srejdj vodine poti, končali so ga leta 1922 med Veržejom pa Dokležovjem. Dosta so se svajūvali kauli železniškoga mostá tō, vej se pa je mogla štrejka iz Murske Sobote podukšati prauti srejdj nauvoga rosaga - od tistec

Na srejdj januara 1920 so na parižkoј mirovnoј konferenci madžarskoј delegaciji prejk-dali papēre o mēri. Avstrijci so se z dokumentom spravljali tri mejsce, Madžari pa kauli pau lejta. Tak je trianonski mēr 4. juniuša 1920 podpisu vodja madžarske delegacije minister *Ágost Benárd*. Slovenski voditeli Prekmurja so želejli, ka bi leko po podpisi méro delali za dobro Slovincov v krajini. Na den podpisa so planerali, ka vōdajo svetešnje numero (do tistoga mau edni sami) *Novin*, v šteraj je ovak vlada ranč tak dosta kaj vōz-glašala. V istini pa so svetili datum, gda je madžarski parlament 15. novembra ratificéro mēr. Za vekši tau vogrski Slovincov so se začnili nauvi, jugoslovanski cajt - nej so pa brodili, ka do za dve desetletji pá k staroj domovini slišali.

-dm-

EDINA NESMRTNOST, KI OBSTAJA, JE NESMRTNOST SMRTI

Že začetek dogodka je bil manj običajen, kajti po nekaj uvodnih stavkih etnologinje Jelke Pšajd je pogrebni cerkveni pevski zbor križevske fare zapel dve stari prekmurski pogrebni pesmi, ki sta se peli na domačem dvorišču in pri grobu, in sicer *Vremen teče bistro in Velka žalost je pri hiši*. Etno-

tudi doma: ob mrliču, odhodu od doma in med potjo. Za potrebe petja mrtvaških pesmi je bilo natisnjenih in ponatisnjenih mnogo krščanskih pesmaric, ki so jih pevci redno uporabljali. Omenim naj samo Mrtveče pesmi puconskega učitelja Štefana Sijarta iz leta 1786,» pove Jelka Pšajd.

do nje oziroma kakšen bo odziv na odrivajočo in strašljivo življenjsko temo,« pojasni Jelka Pšajd, ki izpostavlja, da je raziskovanje smrtnih šeg zelo zahtevno delo, čeprav so ljudje o smrtnih šegah in pogledih na lastno smrt govorili brez zadržkov. »Spopasti se s smrtnimi šegami v Pomurju (in širše) in v Porabju je smrtno resna stvar, ker je imela praktično vsaka vas kaj drugačnega, svojega pa tudi primerljivega in istega. Vsaka vas v Prekmurju ima pokopališče, če ne celo dve ali tri. Gre za različna narečna pojmovanja, gre za verske razlike. Nemogoče je zaključiti raziskavo, ne da bi še kaj ostalo.« Smrt je bila posamezniku in skupnosti prisotna vse leto.

Raziskovalka ugotavlja, da se je odnos do smrti korenito začel spreminjati s pojavom mrliških vežic v devetdesetih letih 20. stoletja. »Ko smrt ni več samo družinsko-vaški obred, am-

in narodnosti (slovenske, romske in madžarske). V prostoru, v katerem so posamezniki živeli, so tudi umirali. Prednja soba s posteljo je bila domači kraj, v katerem so posamezniki iz tuzemskega življenja prehajali na drugo stran.«

Razgrnimo, kako je postavljena

so vsi informatorji, množica njih, od porabskih Andovcev do goriških Peskovcev. Posebno vrednost imajo stare, celo zelo stare fotografije in nekateri navedki, denimo: »Jezuš, grozno! Mene je smrti groza. Ne vejn, ka bi pravla, samo tak kak mi fse tejlo leti, gda si zmislín na smrt. Vej so pravli: »Lejpa

Autorica, etnologinja Jelka Pšajd, v prvem prostoru, kjer obiskovalce »sprejme« zvonjenje in pripovedi na temo smrti, predstavlja razstavo; ob njej Gregor Purgaj, oblikovalec razstave, in Metka Fujs, direktorica Pomurskega muzeja, ter zbrani na vodeni predstavitvi

Voz, s katerim so krsto s pokojnim prepeljali iz hiše, kjer je umrl, na pokopališče; del pogreba je bil doma, drugi del pred pokopom, tako vse do izgradnje mrliških vežic

loginja je pojasnila, da je petje pogrebnih pesmi zelo resno delo, saj, tako pravi pevka Irinka: »Nemreš popejvati, ka bi se smejao.« Med povabljenimi je bil tudi grobar Janez Kurnik iz Voličine.

V baročni dvorani soboškega gradu, eni najlepših dvoran tja do gradu na Ptuj, ki bila napolnjena z obiskovalci do zadnjega kotička, se je tako začel dogodek *Čez ta prag me bodo nesli, ko zatisnil bom oči - Smrtne šege in pogrebne prakse Pomurja in Porabja*.

S pomenom velikega projekta Pomurskega muzeja je zbrane seznanila tudi direktorica Metka Fujs. Idejo raziskave in razstave so izpeljali Jelka Pšajd, Tomislav Vrečič in Gregor Purgaj, ki jo je tudi oblikoval.

Vendar pogrebnih pesmi niso peli po naključju, so del razstave. »Petje mrliških pesmi oziroma žalostink je pomemben element smrtnih šeg in pogrebnih praks Pomurja in Porabja. Za evangeličanske vasi so bili prepoznavni moški pevci, imenovani dijaki, ki so peli ob različnih dogodkih ob smrti. Do danes se je ohranilo samo še petje na pokopališčih, čeprav se je v preteklosti pelo

V tretjem prostoru je zbirka lesenih križev in še kaj; kamnite spomenike z opuščenih grobov postavljajo zadnja leta na posebno mesto na pokopališčih in jih na ta način ohranijo

Logično vprašanje za mnoge je, zakaj razstava o smrti, ki postaja vse bolj tabu tema, ker stopa v ospredje mladost, zato jo želimo skriti, odriniti na pokopališča. »Pozabljamo, da smrt proti nam že zdavnaj več ne prihaja s koso, ampak s kosilnico... Iz dveh razlogov smo se želeli soočiti z njo. Prvič: izziv je bil muzeološko interpretirati smrt in jo predstaviti kot del življenja. Drugo: to je tema, o kateri neposredno ne razmišljamo vsak dan, zato želimo preveriti, koliko radovednosti, poguma ali strahu premorejo naši obiskovalci

pak obred s pogrebnimi zavodi. To je čas, ko smrt izrinemo iz domov in jo preselimo v bolnišnice, domove za ostarele in mrliške vežice.«

Etnologinja je raziskovala na terenu od leta 2002 do 2017, torej do letos. »Informacije, pridobljene na terenu, so pokazale trenutni položaj pogrebnih praks in ohranitev smrtnih šeg v zavesti ljudi. Moja ciljna skupina so bili predvsem starejši, tukajšnji prebivalci, večji lokalnega narečja, različnih verstev (evangeličanske, katoliške, kalvinske in binkošne vere)

razstava, ki je že doslej vzbudila veliko zanimanje, kar se je videlo tudi ob otvoritvi in na strokovnem vodenju naslednji dan. Razstava je razdeljena na tri prostore in čase, Jelka Pšajd: »Pred smrtjo, ob smrti in po smrti. Prostori so barvno ločeni in naslovljeni. Izbrani predmeti so del smrtnih šeg in pogrebnih praks. Poleg stenskih zapisov, med njimi tudi veliko narečnih evfemizmov (olepšav), so filmi z izjavami posameznikov o smrti, kopanje groba, pa tudi zvočni posnetki starih mrtvaških pesmi, zvonjenje mrtvim in molitev rožnega venca v prekmurščini in povečave fotografij. Ob koncu obiskovalca nagovorimo v razmislek o načinu lastnega pokopa in zaključimo s črnim humorjem... Poskerbeli smo, da boste z razstave odšli razmišljujoč o lastni smrti, pa tudi z nasmehom, ko boste odhajali z razstavnega prostora.«

Pomemben, trajen del projekta, v katerem je predstavljeno raziskovalno delo, je obsežna (300 strani) publikacija, v kateri najdemo v besedi, fotografiji in risbi dobesedno vse, kar nas zanima o razstavi. In našeti

smrt. »Smrt niti ena nej lejpa. Ništerni je nej trpo, ka se je friško pobro, tou je lejpa smrt, če te kap zadene, ka nikaj ne trpiš. Či drafne, je fertik, grozno, ne vejn, ka bi pravla.« (Jolanka, 93 let, Moščanci), ali fotografija šalovskih »dijakov« z duhovnikom Štefanom Lepoš. Sem še kako spada zaključni navedek v publikaciji: »Čez ta prag me bodo nesli, ko zatisnil bom oči. Prazno mesto drugim pustil, njim ravno tako se zgodi!«

Jelka Pšajd je med predstavitvijo tudi povedala, kdaj je začela resno razmišljati o proučevanju in razstavi na temo smrti. Osemletni deček ji je povedal šalo, ki gre nekako takole: Ženička v mraku obiše grob svojega pokojnega moža. Ko uredi grob in prižge svečo, je na pokopališču že tema. Pohiti proti izhodu, ko ob sosednjem grobu zagleda možakarja in mu reče: »Dobri gospod, tako sem vesela, da sem vas opazila. Grem lahko z vami proti izhodu. Veste, me je strah teme.« Gospod odvrne: »Seveda gospa, ni problema. Mene je tudi bilo, ko sem bil še živ.«

Tekst in fotografije: Ernest Ružič

SPORED SLOVENSkih TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV

PETEK, 15.12.2017, I. spored TVS

6.05 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Dober dan, 11.15 Vem!, kviz, 12.00 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 12.25 Čudovita Japonska, japonska nanizanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 Tarča, Globus, Točka preloma, 15.20 Mostovi - Hidak, oddaja TV Lendava, 16.05 Duhovni utrip, 16.25 Profil, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Slovenski magazin, 17.55 Novice, 18.00 Infodrom, tednik za otroke in mlade, 18.15 Puša Pepa: Krompirjevo, risanka, 18.20 Taksi, kviz z Jožetom, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Prifarska desетка, jubilejni koncert Prifarskih muzikantov s prijatelji, 21.25 Na lepše, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Key Largo, ameriški film, 0.55 Profil, 1.30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.55 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.50 Info-kanal

PETEK, 15.12.2017, II. spored TVS

6.30 Otroški kanal, 7.00 Otroški program: Op! 8.30 Prislusnimo tišini: Da bi se bolje slišali!, izobraževalna oddaja, 9.10 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 9.45 Alpski magazin, 10.25 Smučanje prostega sloga - svetovni pokal: smučarski kros, 12.10 Alpsko smučanje - svetovni pokal: superveleslalom (M), 14.10 Biatlon - svetovni pokal: sprint (M), 15.40 Deskanje na snegu - svetovni pokal: paralelni veleslalom, 17.20 Rokomet - svetovno prvenstvo (Ž): polfinale, 19.05 Plavanje - evropsko prvenstvo v kratkih bazenih, 20.20 Rokomet - svetovno prvenstvo (Ž): polfinale, 22.05 »Ni Hamburg, ampak bo!« - Zgodba o slovenskem oknu v svet, dokumentarni film, 23.05 Polnočni klub, 0.25 Kdo bi vedel, zabavni kviz, 1.55 Glasbeni spoti, 3.05 Smučanje prostega sloga - svetovni pokal: smučarski kros, 5.00 Glasbeni spoti

SOBOTA, 16.12.2017, I. spored TVS

6.00 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program: Op! 10.45 Šamanka Branka, dokumentarni portret, 11.40 Tednik, 12.40 NaGlas! 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 13.50 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 14.15 Ambienti, 15.05 Empatija, ti in jaz, francoska dokumentarna oddaja, 16.00 Od blizu, pogovorna oddaja z Vesno Milek, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Meja je samo nebo, 2. del dokumentarne oddaje o prof. dr. Igorju D. Gregoriču, 17.45 Taksi, kviz z Jožetom, 18.00 Sladko življenje z Rachel Allen: Ameriške sladice, 18.30 Ozare, 18.40 Kalimero: Orgle, risanka, 19.00 Dnevnik, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Prifarska desетка, jubilejni koncert Prifarskih muzikantov s prijatelji, 21.50 Prevara (III.), ameriška nadaljevanka, 22.50 Poročila, Šport, Vreme, 23.20 Na Divji zahod, novozelandsko-angleški film, 0.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.15 Dnevnik, Utrip, Šport, Vreme, 2.10 Info-kanal

SOBOTA, 16.12.2017, II. spored TVS

6.00 10 domačih, 6.30 Na lepše, 7.00 Najboljše jutro, 8.20 Sladkanje z Rachel Allen: Sladice, ki vas ne pustijo na cedilu, 9.00 Čudovita Japonska, japonska nanizanka, 9.55 Čarokuhinja pri atu: Severnoafriška kuhinja, 10.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: smuk (Ž), 12.10 Alpsko smučanje - svetovni pokal: smuk (M), 13.25 Biatlon - svetovni pokal: zasedovalna tekma (Ž), 14.00 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (Ž), ekipna tekma, 14.40 Biatlon - svetovni pokal: zasedovalna tekma (M), 15.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (M), 17.55 FIFA svetovno klubsko prvenstvo, finale, 20.05 Evrovizijski mladi plesalci, zaključni večer, 21.40 Deskanje na snegu - svetovni pokal: paralelni slalom, 22.10 Plavanje - evropsko prvenstvo v kratkih bazenih, 22.50 Popšop, 23.30 Nocoj v Palladiumu, 0.30 Glasbeni spoti, 1.40 Alpsko smučanje - svetovni pokal: smuk (Ž), 2.30 Alpsko smučanje - svetovni pokal: smuk (M), 3.25 Zabavni kanal, 5.00 Glasbeni spoti

NEDELJA, 17.12.2017, I. spored TVS

7.00 Živ žav, otroški program, 9.55 Govoreči Tom in prijatelji: Tekmovanje, risanka, 10.05 Džamila in Aladin, otroška nanizanka, 10.45 Sledi: Zdenka Serajnik (1911-2003), dokumentarna oddaja TV Maribor, 11.20 Ozare, 11.25 Obzorja duha: Hvaležnost, 12.00 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 Prifarska desетка, jubilejni koncert Prifarskih muzikantov s prijatelji, 14.50 Ko se vrne sreča, ameriški film, 16.45 Kino Fokus, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Kaj ti je, deklica? - blazno resno o Desi Muck, dokumentarni film, 18.40 Zmajči zmaj: Povabilo v snegu, risanka, 19.00 Dnevnik, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Modna hiša Velvet (III.): Mož in žena za vedno, španska nadaljevanka, 21.25

Intervju, 22.10 Poročila, Šport, Vreme, 22.40 Saša Vuga: Čuječi opominjevalec, portretni film, 23.45 Deva Premal, Miten in Manose, posnetek koncerta iz Slovenske filharmonije, 1.00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.25 Dnevnik, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 2.20 Info-kanal

NEDELJA, 17.12.2017, II. spored TVS

6.00 Duhovni utrip, 6.15 Koda, izobraževalno-svetovalna oddaja, 6.55 Meja je samo nebo, 2. del dokumentarne oddaje o prof. dr. Igorju D. Gregoriču, 7.20 Glasbena matineja, 7.55 Čudovita Japonska, japonska nanizanka, 8.40 Ambienti, 9.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: veleslalom (M), 10.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: superveleslalom (Ž), 11.40 Biatlon - svetovni pokal: skupinski start (Ž), 12.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: veleslalom (M), 13.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (M), 15.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (Ž), 17.00 Plavanje - evropsko prvenstvo v kratkih bazenih, 19.20 Biatlon - svetovni pokal: skupinski start (M), 20.05 Žrebanje Lota, 20.20 Rokomet - svetovno prvenstvo (Ž): finale, 22.15 Goljufija (I.), danska nadaljevanka, 23.25 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (M), 1.15 Glasbeni spoti, 2.20 Zabavni kanal, 5.25 Glasbeni spoti

PONEDELJEK, 18.12.2017, I. spored TVS

5.55 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.20 Sladko življenje z Rachel Allen: Ameriške sladice, 10.45 10 domačih, 11.30 Aplavzi! - Jadranka Juras, 12.05 NaGlas! 12.25 Čudovita Japonska, japonska nanizanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 Panoptikum, 14.25 Osmi dan, 15.00 Dober dan, Koroška, 15.35 Fircologi: O igrah na snegu, imitiranju in mlajšem bratu, 16.00 Z glasbo in s plesom, 16.25 Profil, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Osvežilna fronta: Videospot, oddaja za mladostnike, 17.55 Novice, 18.00 Young Village Folk: Matti iz Kokemäkiä - Sladki grah prinaša pomemben dohodek mladim finskim kmetom, 18.10 Lili in Čarni zaliv: Velika sinja gmota, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 21.00 Studio city, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Umetnost igre, 23.30 Glasbeni večer, 0.55 Profil, 1.30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.55 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.50 Info-kanal

PONEDELJEK, 18.12.2017, II. spored TVS

6.30 Otroški kanal, 7.00 Otroški program: Op! 8.45 Na poti z dr. Nado Praprotnik, dokumentarna oddaja, 9.30 Houston, imamo problem!, igrano-dokumentarni film, 11.10 Dobro jutro, 13.55 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 15.05 Polnočni klub, 16.30 Sladkanje z Rachel Allen: Sladice, ki vas ne pustijo na cedilu, 17.20 Hišica v preriji (VII.), ameriška nadaljevanka, 18.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: paralelni veleslalom (M), 20.05 Čez planke: Šrilanka, 21.05 Petrovi prijatelji, britansko-ameriški film, 22.50 Časnik, hrvaška nadaljevanka, 23.50 Pod svetlim soncem, češki dokumentarni film, 1.50 Glasbeni spoti, 2.50 Alpsko smučanje - svetovni pokal: paralelni veleslalom (M), 4.20 Zabavni kanal, 5.25 Glasbeni spoti

TOREK, 19.12.2017, I. spored TVS

5.45 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Dober dan, 11.15 Aplavzi! - Darja Švajger, 11.45 Obzorja duha: Hvaležnost, 12.25 Čudovita Japonska, japonska nanizanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.50 Studio city, 14.45 Kino Fokus, 15.00 Kanape - Kanapé, oddaja TV Lendava, 15.35 Otroški program: Op! 16.30 Po Sloveniji, 17.00 Poročila ob peti, Šport, Vreme, 17.25 Koda, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.55 Novice, 18.05 Piki - s torto: Gospodična Pudlica, risanka, 18.10 Niko: Kopel, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Ita Rina: Filmska zvezda, ki je zavrnila Hollywood, dokumentarni film, 21.25 Ita Rina: Od mita do muzeja slovenskih filmskih igralcev, dokumentarni feljton, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Spomini: prof. Alenka Glazer, dokumentarna oddaja, 0.45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.20 Po Sloveniji, 1.45 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.40 Info-kanal

TOREK, 19.12.2017, II. spored TVS

6.30 Otroški kanal, 7.00 Otroški program: Op! 8.10 Na poti s Hermanom Gvardjančičem, dokumentarna oddaja, 9.00 Village Folk - Ljudje podeželja: Partnerji z naravo, dokumentarna serija, 9.25 Hišica v preriji (VII.), ameriška nadaljevanka, 10.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: veleslalom (Ž), 1. vožnja, 11.40 Dobro jutro, 13.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: veleslalom (Ž), 2. vožnja, 14.55 Dober dan, 16.00 New neighbours - Novi sosedje:

OD 15. DECEMBRA DO 21. DECEMBRA

Umazano stopnišče, dokumentarna oddaja, 16.45 Čarokuhinja pri atu: Indijska kuhinja, 17.00 Hišica v preriji (VII.), ameriška nadaljevanka, 18.00 Halo TV, 19.00 Iz popotne torbe: Potovanje na Vzhod, poučna oddaja za otrok, 19.20 Nagelj, japonska nadaljevanka, 20.00 Rojstvo samovozečega avtomobila, britanska dokumentarna oddaja, 21.00 Prava ideja, 21.35 Divje jagode, švedski film, 23.15 Nocoj v Palladiumu, 0.10 Glasbeni spoti, 1.20 Alpsko smučanje - svetovni pokal: veleslalom (Ž), 1. vožnja, 1.55 Alpsko smučanje - svetovni pokal: veleslalom (Ž), 2. vožnja, 2.40 Zabavni kanal, 5.25 Glasbeni spoti

SREDA, 20.12.2017, I. spored TVS

5.45 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Dober dan, 11.15 Vem!, kviz, 11.45 Umetnost igre, 12.25 Čokoladne sanje, slovenska, nadaljevanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Intervju, 14.35 Duhovni utrip, 15.00 Mostovi - Hidak, oddaja TV Lendava, 15.35 Male sive celice: OŠ Dravljje, Ljubljana in I. OŠ Rogaška Slatina, kviz, 16.30 Po Sloveniji, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Turbulenca, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.55 Novice, 18.05 Dinotačke: Kar je ljubko zvenelo, risanka, 18.20 Vem!, kvi, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Film tedna: Vse najboljše, hrvaški film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Sveto in svet, 23.50 Turbulenca, izobraževalno-svetovalna oddaja, 0.35 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.00 Po Sloveniji, 1.35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.30 Info-kanal

SREDA, 20.12.2017, II. spored TVS

6.30 Otroški kanal, 7.00 Otroški program: Op! 8.25 Kanape - Kanapé, oddaja TV Lendava, 8.55 Na poti z Radom Kočevarjem, dokumentarna oddaja, 9.40 10 domačih, 10.25 Hišica v preriji (VII.), ameriška nadaljevanka, 11.15 Halo TV, 12.05 Dobro jutro, 14.25 Dober dan, 15.25 Kaj ti je, deklica ali Blazno resno o Desi Muck, dokumentarni film, 16.50 Hišica v preriji (VII.): Podoba ljubezni, ameriška nadaljevanka, 17.55 Alpsko smučanje - svetovni pokal: paralelni slalom (Ž), 19.30 Nagelj, japonska nadaljevanka, 19.50 Žrebanje Lota, 20.05 Pavarotti - dueti, koncert Pavarottija s prijatelji, 21.20 Od blizu, pogovorna oddaja z Vesno Milek, 22.20 Večna ljubimca, nemško-angleški film, 0.30 Glasbeni spoti, 1.40 Alpsko smučanje - svetovni pokal: paralelni slalom (Ž), 2.55 Zabavni kanal, 5.25 Glasbeni spoti

ČETRTEK, 21.12.2017, I. spored TVS

6.00 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 11.15 Vem!, kviz, 11.45 Turbulenca, izobraževalno-svetovalna oddaja, 12.25 Čokoladne sanje, slovenska nadaljevanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Modra energija, francoska dokumentarna oddaja, 14.35 Slovenski utrinki, oddaja madžarske TV, 15.00 Težišče - Sülypont, oddaja TV Lendava, 15.50 Prava ideja, 16.30 Po Sloveniji, oddaja TV Maribor, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 17.55 Novice, 18.0 Eko utrinki: Varčna vožnja, 18.05 Zu: Zu beži pred črtami, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tarča, Globus, Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.30 Maksimilijan in Marija - igra moči in ljubezni, avstrijsko-nemška nadaljevanka, 0.25 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 0.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.15 Po Sloveniji, oddaja TV Maribor, 1.40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.35 Info-kanal

ČETRTEK, 21.12.2017, II. spored TVS

6.30 Otroški kanal, 7.00 Otroški program: Op! 8.20 Na poti rodiškega mitskega izročila, dokumentarna serija, 9.00 Na lepše, 9.25 Kino Fokus, 9.50 Slovenski magazin, 10.30 Hišica v preriji (VII.): Podoba ljubezni, ameriška nadaljevanka, 11.20 Dobro jutro, 13.25 Smučanje prostega sloga - svetovni pokal: smučarski kros, 15.25 Koda, izobraževalno-svetovalna oddaja, 16.20 Meja je samo nebo, 2. del dokumentarne oddaje o prof. dr. Igorju D. Gregoriču, 17.00 Hišica v preriji (VII.): Ločitev v Walnut Grovu, ameriška nadaljevanka, 18.00 Halo TV, 18.55 Ribič Pepe: Kdo ima daljinca, 19.20 Nagelj, japonska nadaljevanka, 20.00 Sinatra in Jackov klan, ameriška dokumentarna oddaja, 20.50 Ambienti, 21.25 12 let suženj, angleško-ameriški film, 23.45 Nočna ptica, kratki animirani film, 23.55 Sošolki, kratki igrani film, 0.20 Zgodba o uspehu, kratki igrani film, 0.35 Nisi pozabil, kratki igrani film, 0.55 Glasbeni spoti, 1.55 Smučanje prostega sloga - svetovni pokal: smučarski kros, 3.15 Zabavni kanal, 5.25 Glasbeni spoti

TA VESELI DAN KULTURE NA SLOVENSKEM KONZULATU V MONOŠTRU

Ena od slovenskih posebnosti je tudi ta, da smo za svoj kulturni praznik razglasili dan smrti svojega največjega pesnika Franceta Prešerna, 8. februar. Morda smo si zato na dan njegovega rojstva, 3. december, omislili Ta veseli dan kulture, dan, ko slovenske kulturne ustanove na široko odprejo svoja vrata in obiskovalcem ponudijo brezplačen ogled raznovrstnih kulturnih dogodkov. S to mislijo je dr. Boris Jesih začel kulturno prireditve, s katero se je Generalni konzulat Republike Slovenije v Monoštru vključil v Ta veseli dan kulture 2017. Prireditve je potekala 4. decembra v prireditveni dvorani konzulata, ki je prav ob tej priložnosti dobila novo podobo: v njej in na hodniku so namreč postavili na ogled umetniške slike, ki so jih izbrali iz bogatega fonda Mednarodne likovne kolonije Monošter. Petnajst likovnih del dvanajstih slikarjev odslej tvori stalno razstavo, s katero je prireditveni prostor konzulata postal tudi majhna razstavna galerija. Še pred predstavitvijo 16-letne zgodovine monoštrske likovne kolonije in izbranih likovnih del pa je bil predvajan 25-minutni film Pet prijateljev na razpotju Evropskega parlamenta. Film je nastal v okviru projekta murskosoboske Televizije AS, v katerem so dijaki Biotehniške šole Rakičan, Gimnazije Murska Sobota, Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer (Slovenija), Gimnazije Mihály Vörösmarty Monošter (Madžarska) in Druge gimnazije

Varaždin (Hrvaška) posneli pet dokumentarnih filmov na temo vključenosti lokalnih okolij v skupno politiko Evropske unije. Film monoštrskih gimnazijcev, ki je na-

jih dajo direktorica razvojne agencije Slovenska krajina Andreja Kovač, slovenski konzul v Monoštru Boris Jesih, slovenski evropski poslanec Ivo Vajgl, minister za Slo-

vence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc ter direktorica Krajinskega parka Goričko Stanislava Dešnik, kažejo, da želi biti sporočilo filma poučno in optimistično: njihova rdeča nit je namreč misel, da je znanje slovenščine ne le narodnostno-identitetno pomembno, temveč je lahko v novih družbeno-gospodarskih razmerah, ki jih izrisuje skupni evropski prostor, za mlade Porabce tudi prednost. Načrti optimizem filma podkrepi še simbolika luči, ki se v nočni temi prižge v osamljeni porabski hiši. Gledalci pa seveda navijajo za pet porabskih prijateljev in se pridružujejo

stal pod mentorstvom Irene Fasching, tematizira položaj porabske slovenske manjšine

Dogodka so se udeležili Slovenci in Madžari z obeh strani meje

in v njem se pet porabskih dijakov/inj (Krištof Časar, Regina Labritz, Adam Sukič, Žofia Šturm, Kristina Žokš) na poti v Bruselj sprašuje o življenjskih perspektivah mladih v Porabju. Odgovori, ki jim

njihovemu tihemu upanju, »da bodo naše stare porabske hiše na novo zaživele«, in da bo njihova prihodnost lahko pritrčila filmskemu optimizmu.

Franci Just

ADVENTNA DELAVNICA IN KONCERT

Slovenska narodnostna samouprava v Števanovcih je v soboto, 2. decembra, popoldne organizirala adventni program. Na začetku je predsednica Agica Holec na kratko povedala, koliko sredstev so imeli v tem letu in kakšne progame so organizirali. Predstavila je tudi načrte za naslednje leto in z njimi seznanila občinstvo. Lepo se je zahvalila tistim, ki so prišli na vsako prireditev in so pomagali pri delu. Posebej se je zahvalila tistim starejšim ženskam, ki pomagajo s svojimi izkušnjami pri ohranjanju tradicij.

Delo se je začelo s pletenjem adventnih vencev, potem smo vence tudi okrasili. Nato jih je župnik blagoslovil na prvo adventno nedeljo v cerkvi pri sveti maši. Udeleženci so si lahko naredili tudi namizne božične okraske s pomočjo Iluš Časar Dončec.

Zvečer ob 18. uri se je začel božični koncert s skupino Maranata. Skupina je prišla iz Slovenije, iz Nuskove. Prišli so k nam z odpr-

tim srcem, mi smo jih tudi tako sprejeli. Gospod Franc Küzmič je z zelo lepimi besedami nagovoril poslušalce. V prekmurščini nam je razložil, kaj pomeni advent, kaj pomenijo sveče na adventnem vencu. Pevci so s pesmimi, ki so jih zapeli in zaigrali na odru, ogreli naša srca in nekaterim so se v očeh zasvetile tudi solze, sploh pa pri pesmi Sveta noč. Po koncertu smo se dolgo pogovarjali.

Dobili smo spet prijatelje, ki so že drugič bili pri nas. Za darilo smo vsi dobili Dalmatinovo Biblijo - Novi Testament iz 1584. leta. Hvala vsem, ki ste prišli na prireditev in hvala še enkrat skupini Maranata, ki nam je olepšala našo pripravo na adventni čas in božič.

Agica Holec, predsednica

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtak
Založnik:

Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Jože Hirnök

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Ministrstvo za človeške vire (EMMI), Zveza
Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za
Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

